

Anna Jacobapolder

In Zeeland waren de resultaten van de landbouw na 1800 slecht. De graanprijzen - tarwe was het belangrijkste product - daalden dramatisch. Toen in de veertiger jaren de prijzen van vlas en koolzaad aantrokken, volgde een golf van bedijkingen. De grootste inpoldering van die jaren was de 869 ha grote Anna Jacobapolder, die in 1847 in één bedijking met de aan de andere zijde van de Bruintjeskreek gelegen Kramerspolder tegen het toenmalige eiland Sint- Philipsland is bedijkt.

De concessie tot bedijking van de schorren en slikken van Rumoirt en Nicke op het grondgebied van de gemeente Bruinisse werd in 1847 verleend. De bedijker was Willem Frederik del Campo genaamd Camp, kapitein der genie, die door zijn vrouw in het bezit was gekomen van 1/16 deel van deze gronden. De overige aandelen kocht hij van de andere erven van mr. Jacob Verheye van Citters, ambachtsheer van Bruinisse en Anna Jacoba de Witte.

Direct na de aanbesteding op 10 juni 1847 ging de eerste spade de grond in, vermoedelijk voor de aanleg van een ringkade voor de bouwput van de uitwateringssluis aan het Zijpe. Hier werd ook een haventje aangelegd. Op 1 november was de ruim 8 km lange en 3.5 tot 4 m hoge zeedijk gereed en de Bruintjeskreek afgedamd. Del Campo noemde de polder naar zijn echtgenote, Anna Jacoba van

Sonsbeek, de Anna Jacobapolder.

Del Campo liet de nieuwe polder direct in cultuur brengen. Het eerste gewas was koolzaad. In 1848 liet hij de Noord-, Zuid- en Langeweg aanleggen en werden de eerste woningen aan de Noordweg gebouwd. Dit was het begin van Het Gehucht aan de Noordweg zoals de kern Anna Jacobapolder nog na de Watersnoodramp van 1953 werd genoemd. De eerste hofstede was Rumoirt. Tegenover deze hofstede liet Del Campo een gebouw plaatsen met daarin een wagenmakerij, smederij, verfwinkel, magazijn en een paarden- en veeapotheek. Na de bouw van de hofsteden Nicke en de Stelberg kwam Willemsburg in 1852 gereed.

In 1859 werd in de Anna Jacobapolder begonnen met de teelt van meekrap. Het jaar daarop kwam de meestoof Wilhelmina Regina gereed, waarin de wortels van de meekrapplant werden verwerkt tot een poeder dat men gebruikte voor de fabricage van rode verf waarmee onder meer wol werd gekleurd. Dit was geen gelukkige investering. Door de uitvinding van de bereiding van chemische verfstoffen in 1868 verviel deze bedrijfstak in snel tempo. De meestoof is in 1878 als kerk in gebruik genomen.

De nieuwe inwoners kwamen de eerste jaren hoofdzakelijk uit Zeeuws Vlaanderen. Vermoedelijk kende Del Campo hen uit zijn tijd dat hij als militair ingenieur was gestationeerd in Terneuzen. Een aantal van hen had in het leger gediend. Hij moet trots op hen zijn geweest, want toen Willem III in 1862 de Polder bezocht, wees hij de Koning op de

oud-militairen. Zonder hun hulp zou het hem niet zijn gelukt orde en tucht te handhaven in de zo verscheiden samenleving.

In 1854 kreeg Del Campo concessie voor de bekading van een stuk schor aan de westkant van de Anna Jacobapolder. In verband met de vele stormschade werd de kade vijf jaar later verzaaid tot zeedijk. Het 30 ha grote poldertje, dat de Willempolder werd genoemd, is echter nog enige malen overstroomd.

Dat het diepe Zijpe de bewoners van de Anna Jacobapolder scheidde van het gemeentebestuur dat in Bruinisse zetelde, gaf allerlei problemen. Noch het gemeentebestuur van Bruinisse, noch dat van Sint-Philipsland voelden aanvankelijk veel voor een grenswijziging.

Toen Gedeputeerde Staten van Zeeland voorstelden de kleine gemeente Sint-Philipsland met de gemeente Sint-Annaland te doen samengaan, kwam de zaak in beweging. Met ingang van 1 januari 1858 is de Anna Jacobapolder bij Sint-Philipsland gevoegd, waardoor de gemeente met de ongeveer 300 pioniers van de Polder groeide tot 1146 inwoners en het grondgebied bijna verdubbelde. Van 1861 - 1863 was Willem Frederik del Campo burgemeester van Sint-Philipsland. In die jaren heeft hij vaart gezet achter zijn plannen voor de oprichting van een school in de nieuwe polder. Deze werd begin 1862 geopend. Enige maanden later zong de schooljeugd voor de Koning het Wilhelmus.

Del Campo hechte grote waarde aan goede verbindingen. Al in 1862 pleitte hij voor een railverbinding van Roosendaal naar Brouwershaven. Hij heeft de aanleg niet meer meegemaakt. Hij stierf in 1879.

Na vele jaren van plannen maken werd op 27 april 1900 de door de Rotterdamsche Tramwegmaatschappij (RTM) aangelegde stoomtramlijn Steenberg - Brouwershaven feestelijk geopend. Deze lijn liep over de in 1884 aangelegde Slaakdam die Sint-Philipsland met Brabant verbond. Het veer Anna Jacobapolder - Zijpe, waarvoor het Rijk de tramweghavens heeft aangelegd, was hierin een belangrijke schakel. In een tijd van onverharde wegen en gebrekkige veerverbindingen was dit voor de bewoners van Anna Jacobapolder en Sint-Philipsland een unieke gelegenheid om op een comfortabele wijze in contact te komen met niet alleen Schouwen-Duiveland en Steenberg, maar ook, via de eveneens door de RTM geëxploiteerde stoombootverbinding naar Numansdorp, met Rotterdam. Ook het vervoer van bieten naar de suikerfabriek in Steenberg ging over de nieuwe railverbinding. De tramlijn is in 1914/1915 op Schouwen doorgetrokken naar Burgh.

In de twintiger en dertiger jaren werd het autoverkeer naar de veerhaven steeds belangrijker. In verband hiermee werd in 1937 en 1938 de Rijksweg Steenberg - veer Anna Jacobapolder aangelegd.

De Tweede Wereldoorlog was voor Anna Jacobapolder erg ingrijpend. In 1943 werd de buurtschap De Sluis afgebroken om plaats te maken voor mijnenvelden, bunkers en een tankgracht. In

1944 werd de Polder op last van de bezetters onder water gezet. De inwoners moesten evacueren en de tramrails werden afgevoerd.

Op 4 november 1944 trokken Canadese pantserwagens over de gedeeltelijk vernielde Slaakdam en werd Sint-Philipsland bevrijd. Het schiereiland lag echter nog vele maanden in de frontlinie. Bij een Duitse raid werd nog in januari 1945 de watertoren van Anna Jacobapolder opgeblazen. Na de oorlog werd de buurtschap De Sluis herbouwd en de trambaan hersteld.

In 1953 overstroomde de Anna Jacobapolder evenals de meeste andere polders op Sint-Philipsland waarbij 9 personen verdronken. Mede als gevolg van de Watersnoodramp kwam er een eind aan het vervoer van goederen en landbouwproducten per tram. Het personenvervoer op de lijn was al in 1952 gestaakt.

Na de Ramp werd het veer Anna Jacobapolder - Zijpe gemoderniseerd. Men schakelde toen over van zijlading naar koplading. Ook zijn toen veerpleinen aangelegd. De veerpont Moerdijk kwam als de Krammer in dienst van de RTM. Het zusterschip Willemsdorp werd in 1959 als de Zijpe in gebruik genomen. In 1972 nam de RTM afscheid van de stoomvaart en kwam de omgebouwde veerboot Zijpe, nu met een motor, weer in de vaart. De weg over de Philipsdam, die aansluit op de Grevelingendam, maakte het veer overbodig. Op 6 juli 1988, de dag dat de weg over de dam werd geopend, voer de veerpont voor het laatst.

In de tachtiger jaren stond de natuur op en rond de Anna Jacobapolder in de aandacht. De Bruintjeskreek en de schorren rond deze polder werden aangekocht door het Zeeuws Landschap. Deze instelling heeft ook de in 1882/83 gestichte eendenkooi in oude luister hersteld en beheert de hollestelle op de noordwesthoek van de polder. Deze stelberg met drinkput is nog een herinnering aan de tijd dat de Anna Jacobapolder nog niet was bedijkt en de schorren werden gebruikt voor de schapenteelt.

J.Z., 2003.